

Flera års försämringar i arbetsmiljön hot mot både läkare och patienter

Hård kritik från Yrkesinspektionen mot flera sjukhus i Göteborg

»På några håll uppger man att man inte längre klarar den medicinska säkerheten och på många andra håll uppges att den medicinska säkerheten är allvarligt i riskzonen».

Det skriver Yrkesinspektionen efter att under hösten 1998 mycket brett ha kartlagt flera sjukhus i Göteborg och funnit att arbetsförhållandena inte minst för läkarna blivit allt sämre.

Yrkesinspektionen har utöver egna undersökningar gjort intervjuer med över 100 grupper ur olika personalkategorier vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset, som omfattar tre sjukhus och två vårdhem i Göteborg. Till det kommer en omfattande dokumentation bland annat från arbetsgivaren.

Inspektionen konstaterar att det finns en lång rad brister i arbetsmiljön och att flera av dem är mycket allvarliga och kan få svåra följder.

Man hänvisar till att läkare på många ställen berättar att risken för felbehandlingar är mycket stor. Orsaken är den intensiva arbetstakten och de bortprioriteringar av arbetsuppgifter som görs för att man ska hinna med det mest akuta.

– Läkarna är allvarligt oroad. Det gäller alldeles särskilt på akutmottagningarna, berättar yrkesinspektör Monica Jerdén.

– Där blir patienterna liggande på britsar i timmar utan någon vård.

Två timmars väntan kan bli arton

Som ett exempel kan nämnas att målet på en akutmottagning är att ingen patient ska behöva vänta mer än två timmar. Idag är väntetiderna ofta 8–18 timmar.

Monica Jerdén understryker att konflikten mellan mål och verklighet skapar frustration hos personalen, som känner sig stressad, otillräcklig och nedtryckt.

– Det är ytterligare en belastning att veta att risken för misstag ökar kraftigt under så stressade förhållanden, påpekar hon.

Och allvarliga incidenter inträffar,

men många incidentrapporter skrivs aldrig. Det beror dels på rädsla för att bli anmäld, dels för att en anmälan t ex enligt lex Maria leder till merarbete i form av utredningar. Till det kommer den kraftiga psykiska press det innebär att bli anmäld.

Trots detta har antalet anmälningar ökat de senaste åren.

Läkarna mycket missmodiga

Yrkesinspektionen konstaterar att läkarna är mycket missmodiga och att många söker andra arbeten.

De har ett stort ansvar i jobbet, arbetstakten är på många ställen intensiv och handlingsutrymmet upplevs som näst intill obefintligt. Det gäller särskilt för anesthesiologerna och läkarna på akutmottagningarna.

De »externa avgångarna», att folk slutar sina jobb, har ökat bland all vårdpersonal och alldeles särskilt bland sjuksköterskor och läkare, inte minst anesthesiologer, som lämnar ett tomrum efter sig. Mellan första och tredje kvartalet 1998 var den ökningen kraftig.

– Det här är ju ett svårt hot mot kompetensförsörjningen och borde vara en stark signal till arbetsgivaren att på allvar undersöka förhållandena och att vidta arbetsmiljöförbättrande åtgärder, menar Monica Jerdén.

Risken för sjukdomar och olycksfall är mycket stor

Yrkesinspektionens kritik mot sjukhusen är mycket kraftig och bred. Man pekar bl a på permanenta överbeläggningar och brist på vårdplatser, något som är ett mycket starkt stressmoment, samt att personalen är utbränd eller nära att bli det. I en skrivelsen nu i februari till huvudmannen heter det bland annat:

»... är arbetsbelastningen på samtlig personal så hög och den negativa stres-

FOTO: MAGNUS GOTANDER

Monica Jerdén vid Yrkesinspektionen menar att såväl läkare som andra personalgrupper får mycket illa av de dåliga arbetsförhållanden som råder på många håll vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

sen så stor att risken för arbetsrelaterade sjukdomar och olycksfall är mycket stor», och vidare:

»Situationen är nu sådan att personalen på många håll inom Sahlgrenska Universitetssjukhuset är på väg att slitas ut i sin yrkesutövning. Detta är inte godtagbart.»

– Det är ju sanslöst att den här situationen har fått uppkomma, kommenterar Monica Jerdén.

Yrkesinspektionen väntar nu på svar från Landstinget, som riskerar ett föreläggande om att senast den första mars nästa år ha vidtagit en mycket lång rad förbättringar i personalens arbetsförhållanden. Till föreläggandet kan Yrkesinspektionen koppla ett vite, som i så fall kommer att röra sig om miljonbelopp.

»Ska kunna se en lösning om ett år»

På Sahlgrenska Universitetssjukhuset säger personaldirektör Stig Lindholm:

– Vi har redan flyttat fram positionerna sedan yrkesinspektionen var här i

Offentliganställda specialistläkare över 50 om framtiden

Minst var femte tänker arbeta mindre eller sluta före fyllda 65

Minst var femte läkare över 50 år i den offentliga sjukvården tänker minska sin arbetstid eller sluta helt trots att de har många år kvar till pensionsåldern. Den slutsatsen drar Läkarförbundet i en färsk undersökning.

Bakgrunden till undersökningen är rapporter om svårigheter att rekrytera läkare till specialisttjänster samt att många läkare har vittnat om mycket hög arbetsbelastning och dåligt inflytande över arbetet.

Oroande signaler

Samtidigt har det kommit för framtiden oroande signaler om att många läkare på grund av den pressade arbetssituationen har planer på att minska arbetstiden eller helt sluta i yrket.

Undersökningen är en enkät bland specialister i den offentliga sjukvården. Enkäten skickades slumpmässigt till 20 procent av överläkarna och distriktsläkarna mellan 50 och 64 år, 1 550 stycken. Av de svarande, 93 procent, är en tredjedel kvinnor. Den största delen, 85 procent, arbetar heltid.

Under de närmaste 2-3 åren tänker 21 procent ändra sin arbetstid - 15 procent ska minska den och 5 procent sluta helt medan 1 procent tänker öka ar-

betstiden. Läkarförbundet noterar att 16 procent svarar att de inte vet om de kommer att förändra sin arbetstid.

Det innebär att minst var femte läkare i gruppen avser att minska sin arbetstid eller helt sluta arbeta innan de fyller 65 år, konstaterar förbundet. Bara en liten del planerar att arbeta efter fyllda 65.

Geografiskt finns de högsta siffrorna för minskad arbetstid bland läkarna i landstingen i Värmland och Gävleborg.

Uppdelat på specialiteter finns den största andelen som tänker minska arbetstiden bland allmänmedicinarna (29 procent, varav 7 procent tänker sluta). Redan idag är andelen deltidsarbetande läkare inom den specialiteten relativt hög. Andra specialiteter där många vill minska arbetstiden är allmän kirurgi, internmedicin och anestesi.

Vill byta arbetsgivare

Läkarförbundet har också fått signaler om att många läkare lämnar den offentliga vården och ställde därför frågan om det är aktuellt att byta arbetsgivare inom de närmaste 2-3 åren.

Ja, svarar 16 procent, fördelat på att byta landsting 4 procent, att gå över till privatpraktik 4 procent, till läkemedelsindustrin/annat 3 procent samt att arbeta utomlands 5 procent.

Högsta siffrorna för att vilja byta ar-

betsgivare finns i Södermanland och Värmland, 28 procent vardera. I båda fallen gäller att 14 procent tänker flytta utomlands. Många av värmlänningarna planerar att bege sig till Norge, antar Läkarförbundet, som menar att siffran för sörmlänningarna är överraskande hög.

Fördelat på specialiteter är siffrorna för att byta arbetsgivare högst inom psykiatri (23 procent) och allmän kirurgi (22 procent).

Barnpsykiatri toppar när det gäller att övergå till privat praktik (16 procent) medan hela 16 procent av ortopederna avser att arbeta utomlands.

Ökade rörligheten förstärker bilden av läkarbrist

- Jag förstår om en mycket stor del av våra erfarna specialister inom den offentliga vården har planer på att byta arbetsgivare, sluta eller minska sin arbetstid. Ofta är det nog brister i arbetsmiljön i kombination med att det blivit lättare att få jobb på annat håll som ligger bakom planerna, säger Kåre Jansson, utredningschef på Läkarförbundet.

- Den ökade rörligheten bland specialistläkarna förstärker bilden av läkarbrist även om det ofta bara är fråga om att de byter arbetsgivare i hopp om att få en bättre arbetsmiljö.

Tom Ahlgren

höstas. Det finns mycket mer att göra men vi har t ex lagt in utbildningsinsatser för att få vårt system för internkontroll av arbetsmiljön att fungera bättre.

När det gäller den ständiga överbeläggningen hänvisar han till att man ingenstans har att göra av en del färdigbehandlade patienter, men att man i samarbete med kommunen försöker ordna fram patientplatser.

Sahlgrenska har fått tid på sig fram till 1 mars nästa år att komma till rätta med problemen. En optimistisk Stig Lindholm sammanfattar sin vision fram till dess:

- Då ska vi ha tydliga handlingsplaner. Allt kommer inte att vara åtgärdat, men vi ska kunna se en lösning på arbetsmiljöfrågan.

I en kommentar till Yrkesinspektionens utredning säger Ragnar Kristensson, ombudsman på Läkarförbundet,

som själv tidigare under många år varit jurist på Yrkesinspektionen i Stockholm:

- Det var det värsta jag har läst i fråga om belastad arbetsmiljö.

Han tycker det är bra att Yrkesinspektionen lägger kraft bakom orden genom att använda föreläggande och eventuellt vite.

Efterlyser samlat grepp kring arbetsmiljöproblemen

Han understryker vikten av att läkarna på plats, och inte minst skyddsombuden, och deras lokalföreningar är aktiva när det handlar om förbättringar i arbetsmiljön.

- Man ska inte tro att Yrkesinspektionen ensam kan dra hela lasset utan det gäller att haka på. Man kan t ex ha kontakt med den enskilde yrkesinspektören och lämna synpunkter och även

diskutera problemlösningar med arbetsgivaren. Då brukar man nå de bästa resultaten.

Ragnar Kristensson pekar på att det finns många blindskär när det handlar om arbetsmiljöfrågor och att lagstiftningen är ganska komplex.

Därför förstår han väldigt väl om det finns läkare som känner osäkerhet i de här frågorna. Och han har ett budskap till läkarna:

- Jag försöker gärna hjälpa till om det behövs.

Han tycker att det nu börjat komma alltför många likartade larmsignaler om att läkare, trots hög ambition och stora kunskaper, inte mäktar med den arbetsbelastning som läggs på dem och säger:

- Jag har en dröm: man borde starta ett centralt tillsynsprojekt för hela landet med sjukvården i fokus.

Tom Ahlgren